

archeologijos paminklas – Auksūdžio senkapis (AV–2032) nėra sunaikintas, ir karjero pakraščiuose dar yra išlikę kapų. Todėl jis įrašytas į NKVR kaip archeologinę ir istorinę vertę turintis objektas, o saugomos teritorijos ribos išplėstos Š–ŠR kryptimi.

AUKSŪDIS 3RD CEMETERY

In 2004 in the Auksūdis Cemetery (Kretinga district) an area of 54.35 m² was investigated. A disturbed double burial was discovered. The grave-pit was oblong NW-SE, its dimensions were 2.23x0.83–0.90 m. In the grave about 50–70 years old male and a female were buried in a

single coffin nailed with wrought nails. Both individuals were laid in a horizontal position, their heads NW at 285°. The left hand of the male was under his back, legs straight, whereas legs of the female were crossed (the left leg on the right). Out of the burial items only a belt buckle was preserved. Its shell was decorated with a stylized ornament reminding inwrought plants. The grave is datable to the 16th–17th century.

The earth filling the grave-pit contained wheel-made pottery shards affected by fire and a piece of mica which was considerably burned. These finds imply that the grave-pit was excavated in an earlier location of an ancient homestead fire-place datable to the beginning of the 2nd millennium A.D.

KRETINGOS SENKAPIS

Julius KANARSKAS, Donatas BUTKUS

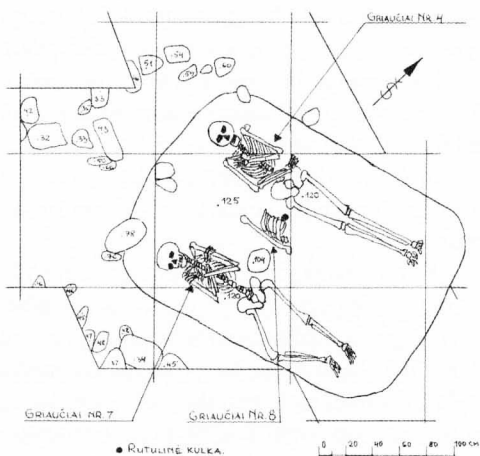
2004 m. KM atliko projektuojamos miesto magistralinių inžinerinių tinklų trasos, einančios centrine kultūros (archeologijos) paminklo – Kretingos senkapių (IP–2463/A) – teritorijos dalimi, archeologinius tyrimus.

Kretingos senkapis – tai senosios kaimo kapinės, apimančios apie 1,2 ha dydžio plotą, kurį bemaž pusiau dalija Š–P kryptimi einanti J. Basanavičiaus gatvė (43 pav.). Kairėje gatvės pusėje esanti senkapių dalis užstatyta gyvenamaisiais namais, o jos dešinėje pusėje, senkapių PR pakraštyje yra Markapiais (Maro kapais, Maro kapeliais) vadinama senųjų kapinių dalis, kuri apima 0,11 ha plotą ir saugoma kaip Lietuvos Respublikos kultūros vertybė L 854 – Kretingos kaimo senosios kapinės. Į Š–ŠR nuo „markapių“ esanti teritorija nenaudojama. Jos R pakraštyje 2003 m. pastatyta medinė skulptūra, vaizduojanti trimituojantį angelą (autorius Adolfas Viluckis, Kretinga). Ji skirta paminėti pirmajai Kretingos bažny-

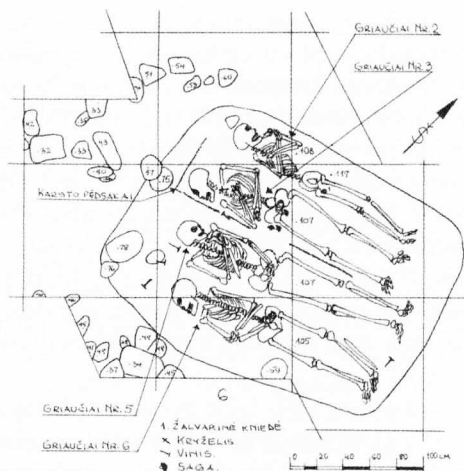
čiai, pastatytai kaimo kapinėse 1602 m. Senkapių P–PV dalis nukasta XX a. pirmojoje pusėje eksploatuojant žvyro karjerą.

Tyrinėjimų metu patikrinta J. Basanavičiaus gatvės viduryje suprojektuotos magistralinių inžinerinių tinklų trasos atkarpa, kuri yra 140 m ilgio Š–P kryptimi ir 5 m pločio. Kadangi negalima ilgesniam laikui sustabdyti transporto priemonių judėjimo gatve, minėta teritorija buvo tiriamą žvalgomosiomis perkasomis. Iš viso buvo iškastos 9 perkamos, kurių bendras plotas 86,3 m². Viena perkasa (5) ištirta nuslinkusiam „markapių“ šlaite atsidengusio kapo vietoje.

Visose perkasose po asfalto danga aptiktas nuo 19–70 cm storio supiltinis žemių sluoksnis, kurį sudaro keletas gatvės dangos tarp sluoksnių. Perkamos 9 ŠR gale jo storis siekė net 1 m. Perkasose 1–3, 6, 8 ir 9 jokių laidojimo žymių, kultūrinio sluoksnio pėdsakų ar archeologinę vertę turinčių radinių neaptikta.

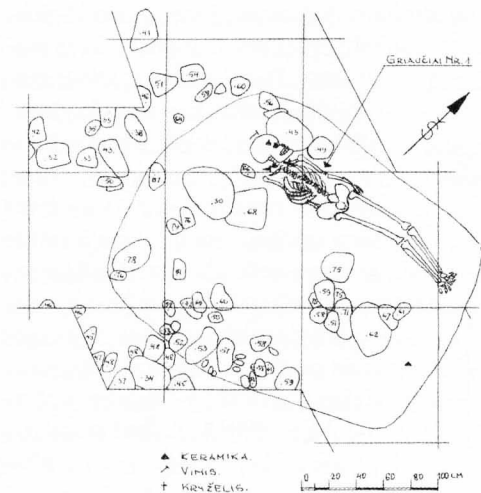
44 pav. Kapo 1 apatinis horizontas. *J. Kanarsko brėž.*
Fig. 44. Bottom level of the grave No. 1.

45 pav. Kapo 1 vidurinis horizontas. *J. Kanarsko brėž.*
Fig. 45. Middle level of the grave No. 1.

Perkasoje 5, atidengtoje nuslinkusiam kultūros vertybės – Kretingos kaimo senųjų kapinių (L 854) šlaite, iširtos kapų 2 ir 3 liekanos. *Kapas 2* atsidenė 1,02–1,25 m gilyje.

Jo duobė pailga Š–P kryptimi, netaisyklingo ovalo pavidalo, plėtėjanti į Š pusę, 1,68 m ilgio ir 42–58 cm pločio. Mirusysis buvo 1,42 m ūgio, palaidotas galva į Š (360°), aukštieilninkas, ištiestoje padėtyje. Krūtinės sritis perkasta ruošiant duobę vėlyvesniam kapui 3. Tarp pėdų aptiktas geležinis peilis, įdėtas į kapą statmenai, smaigaliu į apačią, o ašmenimis į išorę. Karsto pėdsakų nepastebėta.

46 pav. Kapo 1 viršutinis horizontas. *J. Kanarsko brėž.*
Fig. 46. Top level of the grave No. 1.

Kapo 3 išliko tik kojūgalis, kuris atsidenė 1,15–1,25 m gilyje. Mirusysis turėjo būti palaidotas galva į V (270°), aukštieilninkas, ištiestoje padėtyje. Jo kojų kaulai gulėjo skersai perkasto kapo 2 mirusiojo krūtinės. Karsto pėdsakų nepastebėta ir įkapių nerasta.

Kapas 2 datuojamas XVIII a. pirmąja, o *kapas 3* – antrąja puse.

Perkasoje 7 iširtas *kapas 4* ir stulpvietė 1. Kapo duobė stačiakampio užapvalintais kampais plano, 1,87 m ilgio ŠV–PR ir 1,82 m pločio ŠR–PV kryptimi bei apie 1,04 m gylis (į nejudintą žemį įkasta 64–65 cm). Jame aptikti 4 mirusiųjų griaučiai, buvę palaidoti mediniuose karstuose (žr. VIII pav., p. 326).

Mirusieji gulėjo galvomis į PV (205–215°), aukštiekninkai, ištiestoje padėtyje, ant krūtinės sudėtomis rankomis. Kairėje kapo duobės pusėje rasti 1,68 m ūgio vyro, o į dešinę nuo jo – 1,56 m ūgio moters griaučiai, kurios kaukolė gulėjo veidu į vyrą. Prie moters kairiojo peties aptiktas vario lydinio (arba žemos prabos sidabro) kryželis, buvęs parištas ant virvutės. Ant dešinėsios mentės gulėjo gintaro gabalėlis, tikriausiai nešiotas kišenėlėje.

Į ŠV nuo moters, už stambaus, statmenai pastatyto akmens buvęs palaidotas 1,7 m ūgio vyras, kuris gulėjo išsižiojęs, veidu pasisukęs į moterį. Mirusiojo krūtinės kairėje pusėje rastas vario lydinio kryželis, o virš kojų – 1556 ir 1564 m. kaldinti sidabriniai lietuviški Žygimanto Augusto pusgrašiai bei pora apžiestų keramikinių puodų šukių. Šalia vyro, dešinėje kapo duobės pusėje gulėjo 1,64 m ūgio moters griaučiai. Moteris buvusi atsukta veidu į vyrą, jos krūtinę puošė sidabrinis kryželis.

Kapas datuojamas XVI a. antrąja puse.

Į ŠR nuo kapo po supiltiniais gatvės dangos sluoksniais atsidendę stulpavietė. Jai buvusi iškasta netaisyklingo plano pailga ŠR–PV (350–150°) kryptimi 61–62 cm ilgio, 34 cm pločio ir 1,34–1,36 m gylio plokščiadugnė duobė statmenomis sienelėmis, kurios ŠR dalyje buvęs įkastas 22 cm skersmens stulpas plokščiu galu, įleistas 25 cm žemiau duobės dugno. Panašu, kad tai telegrafo arba elektros linijos medinio stulpo, stovėjusio XX a. pirmojoje pusėje, vieta.

Perkasoje 9 rasti 2 žiesti puodyniniai kokliai (47 pav.) ir surinkti 1225 vienetai įvairaus dydžio puodyninių koklių šukių. Tarp jų aptikta blogai išdegtų plytų nuolaužų, molio tinko liekanų, žiesto keramikinio indo šukių, XIX a. pabaiga datuojamų dviejų dekoratyvinių keramikinių lėkščių šukių ir kaulinės peilio rankenos fragmentas.

47 pav. Puodyninis koklis. *J. Kanarsko nuotr.*
Fig. 47. Vessel-type stove-tile

KRETINGA CEMETERY

In 2004 in the Kretinga cemetery the KM excavated an area of 86.3 m², in which 4 graves were found. The earliest one (the grave No. 4) dates back to the second half of the 16th century. It contained 2 male and 2 female burials; bodies orientated SW. Among the burial items there were 3 metal crosses, 3 wheel-made pottery shards and 2 silver half-groats struck by Grand Duke of Lithuania Sigismund Augustus in Vilnius in 1556 and 1564.

The grave No. 1 contained 8 skeletons, heads orientated SW, laid in three layers one above another. On the top layer there was only 1 skeleton, 4 skeletons were found in the middle layer, and 2 on the bottom layer; between them there were fragments of one more skeleton: several ribs, humerus and hand-bones. Presumably the man torn to peaces by an explosion or by beasts and

his remains were buried in a collective grave. Skulls of some skeletons were deformed: broken in the zone of temple, cheek or ear. Such deformations could be caused by incurred head hits.

Specifics of the burials, military-type buttons found next to the skeletons and a round lead bullet imply that these were soldiers killed in Kretinga village during the Northern War in the first quarter of the 18th century.

The grave No. 2 dates to the first half of the 18th century, whereas the grave No. 3 – to the

second half of the 18th century. The body in the first burial was orientated head to N, and there was a knife stabbed vertically at the feet. The burial was disturbed when digging the pit for a later burial, in which the individual was buried head W without any burial items.

Alongside with the graves in the investigated area a posthole datable to the first half of the 20th century was found; and vessel-type stove-tiles typical to the 16th–18th century and their fragments as well as potshards datable to the late 19th century were collected.

PAKAPIŲ SENKAPIS

Rimantas KRAUJALIS

Pakapių senkapis (Kauno r.) (AV 347) yra apie 100 m į PR nuo kelio Babtai–Labūnava. 1939 m. VDKM (vadovas P. Baleniūnas) žvyrduobės pakraštyje ištyrė 450 m² plotą, surado vieną sudeginto žmogaus ir 27 griautinius XV–XVI a. kapus bei 32 žirgų griautinius kapus su XI–XIV a. įkapėmis (Tyrinėjimų dienoraštis, *VDKM*, Nr. 426). 1987 m. senkapį tyrinėjo Kauno valstybinis istorijos muziejus (vadovas V. Valickis). Tyrimų metu iširtas bendras 194 m² plotas, rastas degintinis XIII–XIV a. žmogaus kapas ir keletas pavienių atsitiktinių radinių (*LII*, f. 1, b. 1305). Tyrimų metu surasti archeologiniai radiniai saugomi VDKM.

VAK archyve yra nemažai medžiagos apie šį objektą. Iš susirašinėjimo dokumentų galima spręsti, kad jau nuo XX a. pradžios šis senkapis buvo beveik sunaikintas, nes iš senkapio kalvos ilgą laiką buvo kasamas žvyras. Vietinių gyventojų teigimu, žvyras šioje vietoje nustotas kasti tik apie 1970 m.

2004 m. žvalgomųjų archeologinių tyrimų tikslas buvo patikrinti, ar nustatytoje šio sen-

kapio teritorijoje dar yra išlikę kapų ar kitokių šio objekto archeologinės vertės požymių.

KPC užsakymu 2004 m. žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu Pakapių senkapio teritorijoje buvo iširtos trys (visos 5 m ilgio ir 2 m pločio) žvalgomosios perkastos. Perkastos 1 ir 2 buvo tiriamos pačiame P nustatytos teritorijos pakraštyje, prie pat buvusios žvyrduobės krašto. Perkasa 3 buvo iškasta į Š nuo perkastos 2 tuo tikslu, kad būtų galima įsitikinti, jog išlikusi senkapio dalis yra tik palei pat žvyrduobės Š kraštą ir toliau nuo jo archeologinių vertybių nėra.

Perkasa 1 orientuota R–V kryptimi senkapio teritorijos P dalyje, prie buvusios žvyrduobės Š krašto. Perkasa kasta iki 60–70 cm gylio. 14–28 cm gylyje, rudos maišytos žemės (armens) sluoksnyje aptikta keletas vėlyvos keramikos šukių bei labai smulkių susilydžiusių žalvario gabaliukų.

Perkasa 2 irgi orientuota R–V kryptimi senkapio teritorijos P dalyje, prie buvusios žvyrduobės Š krašto, į R nuo perkastos 1. Perkasa kasta iki 80 cm gylio R gale ir iki 1,1 m

VIII pav. Kretingos senkapis. Kapas 4. *J. Kanarsko nuotr.*

Fig. VIII. Kretinga cemetery. Grave No. 4.